

Sygn. akt I Ns 177/21

POSTANOWIENIE

Dnia 29 lipca 2021 roku

Sąd Rejonowy w Grudziądzu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Andrzej Antkiewicz

Protokolant: sekretarz sądowy Beata Pułka

po rozpoznaniu w dniu 29 lipca 2021 roku w Grudziądzu

na rozprawie

sprawy z wniosku **E. K.**

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po **J. Z. (1)**

postanawia

I. oddalić wniosek,

II. ustalić, że wnioskodawczyni ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt **I Ns 177/21**

UZASADNIENIE

W dniu 16 lutego 2021 roku E. K. złożyła wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po kuzynie J. Z. (1), zmarłym dnia 1 listopada 2015 roku, jak też o odebranie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po ww. spadkodawcy. W uzasadnieniu wskazała, że pomimo pokrewieństwa nie utrzymywała ze zmarłym żadnych kontaktów, a nie dotrzymanie terminu nie było świadome i celowe, a wynikało z nieznamości prawa i „braku doświadczenia w sprawach związanych z terminami spraw cywilnoprawnych”.

Na rozprawie w dniu 29 lipca 2021 roku wnioskodawczyni złożyła oświadczenie, że przypadający jej z mocy ustawy spadek po J. Z. (1) odrzuca (k. 18 akt).

Sąd ustalił, co następuje:

J. Z. (1), syn M. i Ł., ostatnio zamieszkały w (...), zmarł w dniu 1 listopada 2015 roku w (...). Nie pozostawił testamentu.

Okoliczności niesporne:

odpis skrócony aktu zgonu J. Z. (1) - k. 25 akt I Ns 195/18

oświadczenie żony spadkodawcy zawarte w akcie notarialnym z 19.02.2016 r. – k. 3-4 akt I Ns 293/16

przesłuchanie wnioskodawczyni – k. 26v akt sprawy

Wnioskodawczyni jest zstępną dziadków spadkodawcy ze strony matki, tj. J. i M. S. i jest powołana do spadku po J. Z. (1) z mocy art. 934 § 2 k.c., albowiem:

- żona spadkodawcy M. Z. (1) odrzuciła spadek w dniu 19 lutego 2016 r.,
- syn spadkodawcy M. Z. (2) odrzucił spadek w dniu 19 lutego 2016 r., a jest bezdzietny,
- syn spadkodawcy J. Z. (2) odrzucił spadek w dniu 19 lutego 2016 r., ma dwóch synów D. i K. Z.,
- w imieniu małoletnich wnuków spadkodawcy D. Z. i K. Z. spadek odrzucili w dniu 6 czerwca 2016 r. ich rodzice,
- ojciec spadkodawcy M. Z. (3) zmarł w listopadzie 2002 r.,
- matka spadkodawcy Ł. Z. odrzuciła spadek w dniu 20 czerwca 2016 r.,
- spadkodawca nie miał rodzeństwa,
- dziadkowie spadkodawcy nie dożyli otwarcia spadku,
- dziadkowie ze strony matki spadkodawcy: J. i M. S. poza matką spadkodawcy mieli pięcioro dzieci, tj. T. J., M. J., S. R., H. S. i E. S., przy czym dwaj ostatni nie dożyli otwarcia spadku po J. Z. (1),
- siostra matki spadkodawcy S. R., a matka wnioskodawczyni, dowiedziała się o powołaniu do spadku w dniu 20 września 2018 r., kiedy odebrała postanowienie o wezwaniu jej do udziału w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. Z. (1) prowadzonej pod sygn. akt I Ns 195/18,
- S. R. odrzuciła spadek po J. Z. (1) w dniu 21 grudnia 2018 r.

Dowody:

oświadczenia o odrzuceniu spadku w aktach I Ns 293/16, I Ns 1016/16, Ns 1081/16, I Ns 989/18,

potwierdzenie odbioru korespondencji sądowej w aktach I Ns 195/18 – k. 115 tych akt

odpis skrócony aktu małżeństwa S. R., z domu S. – k. 4 akt I Ns 989/18

protokół rozprawy z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie I Ns 989/18 – k. 10-11 tych akt

odpis aktu małżeństwa E. K. – k. 279 akt I Ns 195/18

przesłuchanie wnioskodawczyni – k. 16-16v akt sprawy

Jeszcze w 2018 r. S. R. podczas wizyty w mieszkaniu córki E. K. poinformowała ją, że odrzuciła spadek po kuzynie J. Z. (1) i że zostawił on długi.

Dowód:

przesłuchanie wnioskodawczyni – k. 16v akt sprawy

W dniu 7 stycznia 2019 r. domownik wnioskodawczyni A. Z. odebrała pismo z Sądu Rejonowego w Grudziądzu, w którym poinformowano E. K., że w dniu 21 grudnia 2018 r. jej matka S. R. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. Z. (1), zmarłym 1 listopada 2015 r. w (...).

Dowody:

pismo sądowe i potwierdzenie odbioru w sprawie I Ns 989/18 – k. 13-14 tych akt

E. K. została wezwana do udziału w sprawie spadkowej o sygn. akt I Ns 195/18 postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2020 r., którego odpis został jej doręczony w dniu 21 lipca 2020 r. wraz z odpisem wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po J. Z. (1).

Dowody:

postanowienie z 14.04.2020 r. i potwierdzenie odbioru w sprawie I Ns 195/18 – k. 201-202 i 259v tych akt

E. K. nie czytała akt sprawy spadkowej po J. Z. (1). Nie wie, jakie długi pozostawił spadkodawca. Nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku po kuzynie, gdyż nie miała świadomości, że trzeba odrzucić spadek. Do lipca 2020 r. wnioskodawczyni nie miała również świadomości, że jest spadkobiercą ustawowym po J. Z. (1).

Dowód:

przesłuchanie wnioskodawczyni – k. 16v akt sprawy

J. Z. (1) był dłużnikiem (...) Banku S.A. w W. z tytułu zaciągniętego kredytu w dniu 29 stycznia 2014 r. Posiadał również zadłużenie w (...) Bank (...) S.A. (następca prawny (...) Bank S.A.) z tytułu umowy kredytowej z dnia 18 .grudnia 2014 r.

Dowody:

wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po J. Z. (1) – k. 3-5 akt I Ns 195/18

umowa kredytu – k. 19-24 akt I Ns 195/18

pismo (...) Banku S.A. z 12.03.2019 r. i umowa kredytowa z 18.12.2014 r. z (...) Bank (...) S.A.

- k. 141, 143-143v akt I Ns 195/18

Sąd zważył, co następuje:

Sąd dał wiarę dokumentom powołanym w uzasadnieniu, gdyż nie były kwestionowane, a nadto dokumenty urzędowe korzystały z domniemania zgodności z prawdą tego, co zostało w nich stwierdzone (art. 244 § 1 k.p.c.). Sąd uznał za wiarygodne przesłuchanie wnioskodawczyni, gdyż zeznawała spontanicznie i zgodnie z dokumentami ujawnionymi w sprawie.

Spadkobierca nabywa spadek z mocy prawa z chwilą śmierci spadkodawcy (art. 925 w związku z art. 924 k.c.). Nikomu jednak nie można narzucić nabycia praw i obowiązków cywilnoprawnych wbrew jego woli, dlatego spadkobierca może nabyty z tą chwilą spadek przyjąć lub odrzucić z mocą wsteczną. Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c., oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, tj. dowiedział się o tym, że jest spadkobiercą z mocy testamentu lub ustawy. Brak oświadczenia spadkobiercy w tym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 §2 k.c.). Spadkobierca, który nie złożył żadnego oświadczenia spadkowego w ww. terminie, nie może się tłumaczyć, że nie jest spadkobiercą, gdyż jest nim z mocy prawa. Spadkobierca, który **pod wpływem błędu lub groźby** nie złożył żadnego oświadczenia w ww. terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania tego terminu, przy czym uchylenie to powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c.). Ponadto, takie uchylenie się od skutków prawnych wymaga zawsze zatwierdzenia przez sąd po przeprowadzeniu rozprawy i dopiero wówczas staje się ono skuteczne (art. 1019 § 3 k.c. w zw. art. 690 § 1 k.p.c.).

Mimo braku wyraźnego wskazania tego w samej treści art. 1019 k.c. także osoba, która znajdowała się w chwili składania oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku **w stanie wyłączającym świadome albo swobodne**

powzięcie decyzji i wyrażenie woli, może się na taki fakt skutecznie powoływać. Oświadczenie woli nie jest świadome i swobodne, jeśli osoba je składająca nie potrafi zrozumieć własnych czynów i ich skutków (wyłączenie świadomości) oraz charakteryzuje się brakiem możliwości dokonywania wyboru i kontroli swojego zachowania (wyłączenie swobody). Obojętne są powody takiego stanu, w szczególności to, czy jest on trwały (np. choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy), czy przemijający (np. chwilowe i przemijające zaburzenia świadomości lub czynności psychicznych), byleby istniał w chwili złożenia oświadczenia. Wnioskodawczyni do dnia 29 lipca 2021 r. nie złożyła oświadczenia spadkowego po J. Z. (1), a nadto nie powoływała się na stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, lecz na brak świadomości prawnej, że jest spadkobiercą po J. Z. (1) i że można odrzucić spadek, żeby nie dziedziczyć po spadkodawcy. Wnioskodawczyni nie powoływała się zatem na wadę oświadczenia woli, tj. stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli w rozumieniu art. 82 kodeksu cywilnego, lecz na brak świadomości prawnej co do przepisów prawa spadkowego, tj. o porządku dziedziczenia i o możliwości odrzucenia spadku. Taki brak świadomości nie może być podstawą do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania ustawowego terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Zwrócić należy uwagę na to, że wnioskodawczyni w 2018 r. dowiedziała się, że jej matka S. R. odrzuciła spadek po synu swojej siostry – J. Z. (1), gdyż miał długi. W ocenie Sądu, w tym momencie wnioskodawczyni dowiedziała się o tym, że jest spadkobiercą ustawowym po J. Z. (1), nawet jeśli nie miała świadomości prawnej w tym zakresie, tzn. nie знаła przepisów kodeksu cywilnego o porządku dziedziczenia, w szczególności przez zstępnych dziadków spadkodawcy. Nieznajomość prawa nie usprawiedliwia bowiem błędnego przekonania, że ktoś nie jest spadkobiercą, mimo iż zgodnie z prawem nim jest.

Błąd przy braku oświadczenia spadkowego musi dotyczyć treści przyjęcia spadku oraz być istotny, tzn. taki, który uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (art. 84 k.c.). Błąd dotyczący treści oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku lub braku takiego oświadczenia to m.in. błąd co do osoby spadkodawcy, tytułu powołania lub przedmiotu spadku. W tej ostatniej sytuacji chodzi o brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego, z tym zastrzeżeniem, że nie jest on wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy (tak E. Skowrońska-Bocian, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki, Warszawa 2011, str. 247-248). Stanowisko to, akceptowane przez Sąd Rejonowy, znajduje dodatkowo potwierdzenie w judykaturze, zgodnie z którą podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły; błędem takim nie jest nieznajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (tak Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 30.06.2005 roku, IV CK 799/04, OSNC 2006 nr 5, poz. 94, z dnia 18.03.2010 roku, V CSK 337/09, LEX nr 677786 oraz z dnia 01.12.2011 roku, I CSK 85/11, LEX nr 1147725).

Na gruncie art. 84 k.c. nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktów, ale i błędu co do prawa - jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1974 r., II CR 761/73 i z dnia 10 października 2000 r., IV CKN 144/00). W ocenie Sądu Rejonowego, dokonane ustalenia nie dawały jednak podstaw do stwierdzenia błędu wnioskodawczyni uzasadniającego uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku (art. 1019 § 2 k.c.). Taki błąd mógłby polegać na niebędącej wynikiem niedołożenia należytej staranności nieznajomości przedmiotu spadku, tj. nieznajomości rzeczywistego stanu spadku - niewiedzy, że w skład spadku wchodzi długi. Ale jak wynika z okoliczności sprawy wnioskodawczyni już w 2018 r. wiedziała, że spadkodawca miał długi, a stan jej wiedzy w tym zakresie nie uległ zmianie do tej pory.

Z punktu widzenia art. 1019 k.c. pozbawiony doniosłości prawnej był brak świadomości wnioskodawczyni co do tego, że jest spadkobiercą po J. Z. (1). Wynikał on z nieznajomości przepisów prawa. Gdyby bowiem wnioskodawczyni zapoznała się z przepisami art. 931-934 k.c., wiedziała by, że jest spadkobiercą ustawowym po ww. osobie. Wspomniany brak świadomości po stronie wnioskodawczyni wynikał z nieznajomości prawa, a nie z

usprawiedliwionego błędu co do prawa. Nieznajomość prawa nie usprawiedliwia tego, kto go nie zna i nie niweluje negatywnych skutków prawnych, które ustawa wiąże z brakiem aktów staranności.

Błąd co do prawa może być uwzględniony jedynie wtedy, gdy **nie tylko dotyczył treści oświadczenia woli i był istotny, lecz gdy ponadto był usprawiedliwiony okolicznościami** (tak SN w wyr. z 12.10.2000 r., IV CKN 144/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 60). W ocenie Sądu nie usprawiedliwia tłumaczenia wnioskodawczynie, że do lipca 2020 r. nie widziała, że jest spadkobiercą, albowiem wystarczyło dopytać matkę S. R., dlaczego ona traktowała siebie jako spadkobiercę. Brak świadomości po stronie wnioskodawczynie bycia spadkobiercą wynikał więc z zaniedbania wnioskodawczynie, a nie z okoliczności obiektywnych.

Nadto, należy zwrócić uwagę na to, że wnioskodawczynie uzyskanie świadomości prawnej co do tego, że jest spadkobiercą ustawowym kuzyna J. Z. (1) wiązała z doręczeniem jej korespondencji sądowej w sprawie spadkowej o sygn. akt I Ns 195/18 w dniu 21 lipca 2020 r. Licząc sześciomiesięczny zawity termin na odrzucenie spadku od tej daty, należałoby przyjąć, że upłynął on w dniu 21 stycznia 2021 r. Tymczasem wolę odrzucenia spadku wnioskodawczynie wyraziła dopiero na rozprawie w sprawie spadkowej I Ns 195/18 w dniu 11 lutego 2021 r. (k. 295v akt I Ns 195/18), a wniosek o odebranie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku w dniu 16 lutego 2021 r. Czynności te nastąpiły po upływie ww. ustawowego terminu na odrzucenie spadku. Wnioskodawczynie tłumaczyła się, że do 11 lutego 2021 r. nie wiedziała, że może odrzucić spadek. Nie wskazała jednak na błąd, który by usprawiedliwiał jej zaniechanie. Niezłożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku wynikało zatem z nieznajomości prawa, a to nie uzasadnia uchylecia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego.

Z tych względów wniosek wnioskodawczynie z dnia 15 lutego 2021 r. podlegał oddaleniu.

O kosztach postępowania orzeczono na zasadzie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy z uczestników poniósł koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.